

LEKTO

IM LABOR DER MODERNE: OVID, METAMORPHOSEN II

• TEXTE ZUR VORLESUNG •
14. JULI 2022

PROF. DR. JÜRGEN PAUL SCHWINDT
UNIVERSITÄT HEIDELBERG

ORPHEUS UND EURYDIKE

I. Ov. met. 10, 1-105

(P. Ovidi Nasonis Metamorphoses recognovit brevique adnotatione critica instruxit R.J. TARRANT, Oxford 2004)

INDE per immensum croceo uelatus amictu
aethera digreditur Ciconumque Hymenaeus ad oras
tendit et Orphea nequiquam uoce uocatur.
adfuit ille quidem, sed nec sollemnia uerba
nec laetos uultus nec felix attulit omen; 5
fax quoque quam tenuit lacrimoso stridula fumo
usque fuit nullosque inuenit motibus ignes.
exitus auspicio grauior; nam nupta per herbas
dum noua Naiadum turba comitata uagatur,
occidit in talum serpentis dente recepto. 10
quam satis ad superas postquam Rhodopeius auras
defleuit uates, ne non temptaret et umbras,
ad Styga Taenaria est ausus descendere porta;
perque leues populos simulacraque functa sepulcro
Persephonen adiit inamoenaque regna tenentem 15
umbrarum dominum, pulsisque ad carmina neruis
sic ait: ‘o positi sub terra numina mundi,
in quem reccidimus quidquid mortale creamur,
si licet et falsi positis ambagibus oris
uera loqui sinitis, non huc ut opaca uiderem 20
Tartara descendi, nec uti uillosa colubris
terna Medusaei uincirem guttura monstri;
causa uiae est coniunx, in quam calcata uenenum
uipera diffudit crescentesque abstulit annos.
posse pati uolui nec me temptasse negabo; 25
uicit Amor. supera deus hic bene notus in ora est;
an sit et hic dubito. sed et hic tamen auguror esse,
famaque si ueteris non est mentita rapinae,
uos quoque iunxit Amor. per ego haec loca plena timoris,
per Chaos hoc ingens uastique silentia regni, 30
Eurydices, oro, properata retexite fata.
omnia debemur uobis, paulumque morati
serius aut citius sedem properamus ad unam;
tendimus huc omnes, haec est domus ultima, uosque

humani generis longissima regna tenetis. 35
haec quoque, cum iustos matura peregerit annos,
iuris erit uestri; pro munere poscimus usum.
quod si fata negant ueniam pro coniuge, certum est
nolle redire mihi; leto gaudete duorum.’

Talia dicentem neruosque ad uerba mouentem 40
exsanguis flebant animae; nec Tantalus undam
captauit refugam, stupuitque Ixionis orbis,
nec carpere iecur uolucres, urnisque uacarunt
Belides, inque tuo sedisti, Sisypho, saxo.
tum primum lacrimis uictarum carmine fama est 45
Eumenidum maduisse genas; nec regia coniunx
sustinet oranti nec qui regit ima negare,
Eurydicenque uocant. umbras erat illa recentes
inter et incessit passu de uulnere tardo.
hanc simul et legem Rhodopeius accipit heros, 50
ne flectat retro sua lumina, donec Auernas
exierit ualles; aut inrita dona futura.

Carpitur accliuus per muta silentia trames,
arduus, obscurus, caligine densus opaca.
nec procul abfuerunt telluris margine summae; 55
hic ne deficeret metuens auidusque uidendi
flexit amans oculos, et protinus illa relapsa est,
bracchiaque intendens prendique et prendere certans
nil nisi cedentes infelix adripit auras.

iamque iterum moriens non est de coniuge quidquam 60
questa suo (quid enim nisi se quereretur amatam?)
supremumque ‘uale’, quod iam uix auribus ille
acciperet, dixit reuolutaque rursus eodem est.

Non aliter stupuit gemina nece coniugis Orpheus
quam tria qui Stygii, medio portante catenas, 65
colla canis uidit; quem non pauor ante reliquit
quam natura prior, saxo per corpus oborto;
quique in se crimen traxit uoluitque uideri
Olenos esse nocens, tuque, o confisa figurae,
infelix Lethaea, tuae, iunctissima quondam 70
pectora, nunc lapides, quos umida sustinet Ide.
orantem frustra iterum transire uolentem
portitor arcuerat. septem tamen ille diebus
squalidus in ripa Cereris sine munere sedit;
cura dolorque animi lacrimaeque alimenta fuere. 75

esse deos Erebi crudeles questus in altam
se recipit Rhodopen pulsumque aquilonibus Haemum.
tertius aequoreis inclusum Piscibus annum
finierat Titan, omnemque refugerat Orpheus
femineam Venerem, seu quod male cesserat illi, 80
siue fidem dederat. multas tamen ardor habebat
iungere se uati; multae doluere repulsae.
ille etiam Thracum populis fuit auctor amorem
in teneros transferre mares citraque iuuentam
aetatis breue uer et primos carpere flores. 85

II. Verg., *Georg.* 4, 450-529

(P. Vergilius Maro. *Georgica* edidit et apparatu critico instruxit G.B. CONTE,
Berlin/Boston 2013)

tantum effatus. ad haec uates ui denique multa 450
ardentis oculos intorsit lumine glauco
et grauitè frendens sic fatis ora resoluit:
    ‘Non te nullius exercent numinis irae;
magna luis commissa: tibi has miserabilis Orpheus
haudquaquam ad meritum poenas, ni fata resistant, 455
suscitat et rapta grauitè pro coniuge saeuit.
illa quidem, dum te fugeret per flumina praeceps,
immanem ante pedes hydrum moritura puella
seruantem ripas alta non uidit in herba.
at chorus aequalis Dryadum clamore supremos 460
impleuit montes; flerunt Rhodopeiae arces
altaque Pangaea et Rhesi Mauortia tellus
atque Getae atque Hebrus et Actias Orithyia.
ipse caua solans aegrum testudine amorem
te, dulcis coniunx, te solo in litore secum, 465
te ueniente die, te decedente canebat.
Taenarias etiam fauces, alta ostia Ditis,
et caligantem nigra formidine lucum
ingressus, Manisque adiit regemque tremendum
nesciaque humanis precibus mansuescere corda. 470
at cantu commotae Erebi de sedibus imis
umbrae ibant tenues simulacraque luce carentum,
quam multa in foliis auium se milia condunt,

Vesper ubi aut hibernus agit de montibus imber,
matres atque uiri defunctaque corpora uita 475
magnanimum heroum, pueri innuptaeque puellae
impositique rogis iuuenes ante ora parentum,
quos circum limus niger et deformis harundo
Cocyti tardaue palus inamabilis unda
alligat et nouiens Styx interfusa coercet. 480
quin ipsae stupuere domus atque intima Leti
Tartara caeruleosque implexae crinibus angues
Eumenides, tenuitque inhians tria Cerberus ora,
atque Ixionii uento rota constitit orbis.
iamque pedem referens casus euaserat omnis, 485
redditaue Eurydice superas ueniebat ad auras
pone sequens (namque hanc dederat Proserpina legem),
cum subita incautum dementia cepit amantem,
ignoscenda quidem, scirent si ignoscere Manes:
restitit Eurydicenque suam iam luce sub ipsa 490
immemor heu! uictusque animi respexit. ibi omnis
effusus labor atque immitis rupta tyranni
foedera, terque fragor stagnis auditus Auernis.
illa “quis et me” inquit “miseram et te perdidit, Orpheu,
quis tantus furor? en iterum crudelia retro 495
fata uocant, conditque natantia lumina somnus.
iamque uale: feror ingenti circumdata nocte
inualidasque tibi tendens, heu non tua, palmas.”
dixit et ex oculis subito, ceu fumus in auras
commixtus tenuis, fugit diuersa, neque illum 500
prensantem nequiquam umbras et multa uolentem
dicere praeterea uidit; nec portitor Orci
amplius obiectam passus transire paludem.
quid faceret? quo se rapta bis coniuge ferret?
quo fletu Manis, quae numina uoce moueret? 505
illa quidem Stygia nabat iam frigida cumba.
septem illum totos perhibent ex ordine menses
rupe sub aëria deserti ad Strymonis undam
flesse sibi et gelidis haec euoluisse sub antris
mulcentem tigris et agentem carmine quercus: 510
qualis populea maerens philomela sub umbra
amissos queritur fetus, quos durus arator

obseruans nido implumis detraxit; at illa
flet noctem ramoque sedens miserabile carmen
integrat et maestis late loca questibus implet. 515
nulla Venus, non ulli animum flexere hymenaei:
solus Hyperboreas glacies Tanaimque niualem
aruaque Riphaeis numquam uiduata pruinis
lustrabat, raptam Eurydicen atque inrita Ditis
dona querens; spretae Ciconum quo munere matres 520
inter sacra deum nocturnique orgia Bacchi
discerptum latos iuuenem sparsere per agros.
tum quoque marmorea caput a ceruice reuulsum
gurgite cum medio portans Oeagrius Hebrus
uolueret, Eurydicen uox ipsa et frigida lingua, 525
a miseram Eurydicen! anima fugiente uocabat;
Eurydicen toto referebant flumine ripae.’

Haec Proteus, et se iactu dedit aequor in altum,
quaque dedit, spumantem undam sub uertice torsit.